

~~А29-0~~
354.

С. СЪЕРЛЫН

МЫЛӦН ОҢИР ОТСАЛАС

ГӦРԸ АРМИЈАЛӦ

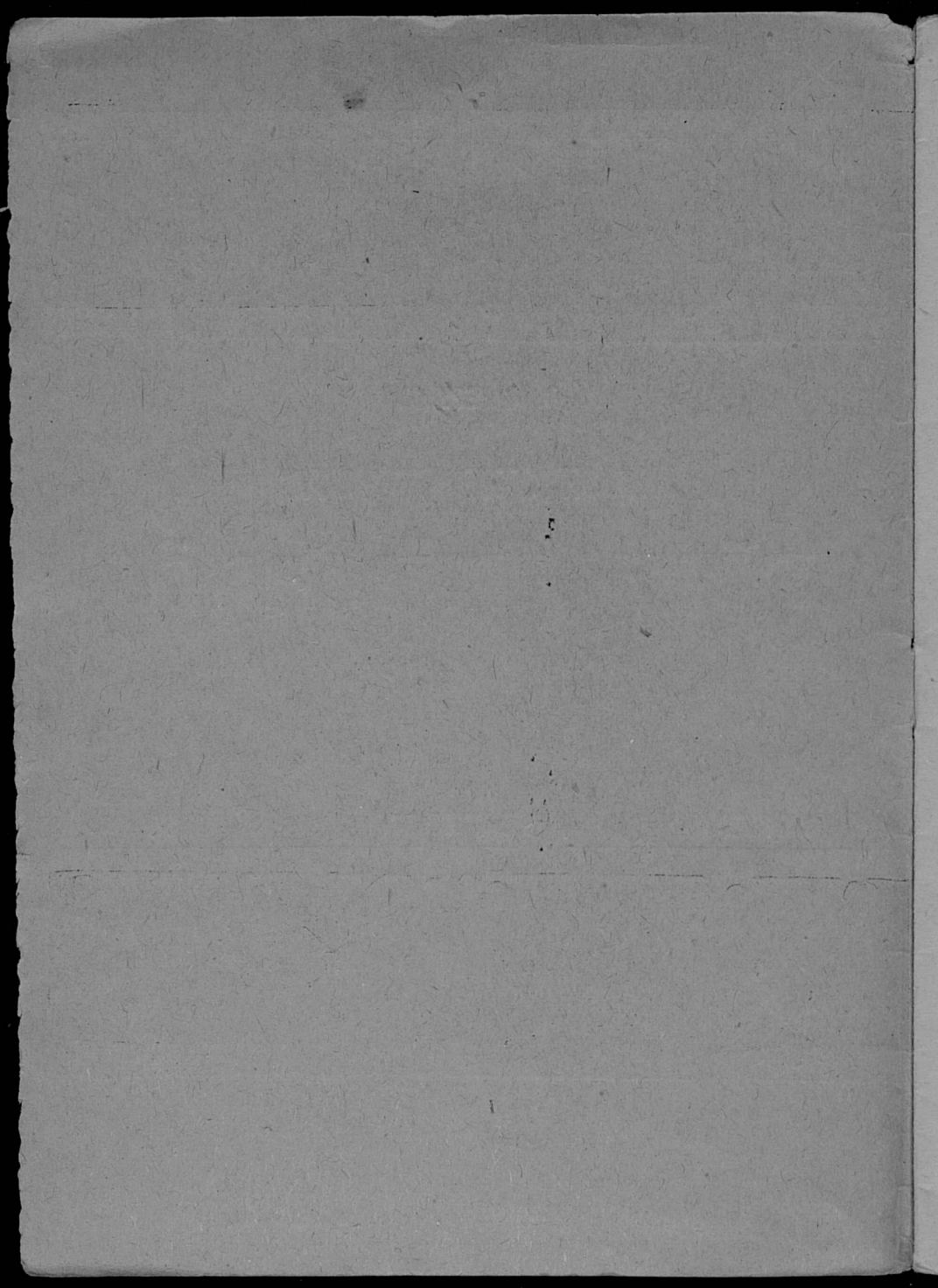
ВОЈНА - ԸЫРҢИ

МОСКВА

ЦЕНТРИЗДАТ

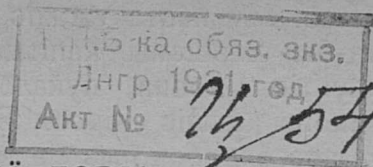
1930

Коми-П.

2-1017

ВРАГ ЕШӨ ЛОВЈА.

Советскöј власт рабочöјезлö да крессаналö шедис öдöн донöн. Власт бостом бöрсань рабочеј-крессана кујим год ешö војутисö чочкоммезкöt. Чочкоммез мöдисö ужалис отир сили-вылö пуксöтны буржујезöс. Гражданскöј војна воезö россіјаса буржујесö ми јона пыркötимö. Öни ныс мiјö огö полö. Но ем мöдик враг, көда ешö öдöн вына. Етö—буржујез мöдик госу-дарствеиз. Нија бура јрöны пиннезнысö мiјан госу-дарство-вылö.

Советскöј Сојуз богат берсаөн: вөрөн, муөн, ізшомөн, нефтөн, рудаөн. Вот ета богатствоис і колö бы мировöј буржујезлö. Нија мырсöны бостны етö быдöс ас киподувтö. Сар-дырнi нија сiјö і мöдисö керны. Сар дырнi иностраннеј буржујезлö мiјö горшли пыримö долггезö. Буржуазіјасы ета долггез-понда і мöдис мiјанлис госу-дарствосö керны аслас полуколоніјаөн, да нем ез шогмы. Сiјөн нија лöгысса-лöгöс советскöј госу-дарство-вылö.

Мiјан Сојузыс быдмö, јонмö. Гелскöј көзайство і промышленност шупыта оскалöны озлаң, бышкöны сіннез буржуазіјалис. Етатщöм госу-дарствоис, кытөн јуралиссез рабочöјез да крес-сана, көднö индötö коммунистическöј партiја, то-ко ешö первој госу-дарство му-вылын. Советскöј госу-дарствоис коммунистическöј „заразасыс“

паскалө быд му-паста рабочөйез да крессана коласө. Му паста ужалис жөзлөн токо өти дума: кыз-бы мездисны капиталиссез да буржујез кичи-подувтис, көдна пукалөны ны сили-вылын да чупкөны нылис вирсө. Буржујез төдөны, көр өтлаасасө рабочөйез да крессана, сек нийө вашө-тасө. Отикөн токо нийа мөдөны виңсыны—Советскөй Сојуз пөдтөмөн, сийө нырыштөмөн. Нийа лөсөтчөны мунны војнаөн мийан-вылө; керөны быдкод машинаез, лысаннез; видчисөны токо сетшөм кад, кор позис-бы ускөтчыны Советскөй Сојуз-вылө.

Војнаыс, көдө лөсөтөны Советскөй Сојуз-вылө буржујез, сиз-и-сиз көркө лоас. Но мийан ем бур сторож, көда лун и ој лечыт сінөн виңө-тө, краңитө Советскөй Сојузсө. Эта виңөтисыс—Гөрд армия. Сийа быдвынис сувтас вир чупки-сезлө паныт, кужас сулавны сы-дор, мыј мийан-лө зүбыта да сөкыта дөңзис Октабрскөй революция-дырнй. Быдөс ужалис өтирыс Советскөй Сојузис отсалас сылө, кыз отсалис гражданскөй војна-дырнй.

БЫД АСЛАС МЕСТАЫН.

Локтан војна-кежө колас ыжыт армия. А ыжыт армиялө пондас ковны уна сојан, паскөм, пулемјоттез, пушкаез, патроннез, снаряддез, ав-томобиллез, самолеттез и быдкод мөдик маши-наез. Етатөг армия оз понды вермыны војутны, некөр оз вермы врагсө.

Мед буржујез бөра ез пуксө ужалис өтир сили-вылө, лоас-кө војна, колас быд мортлө ужавны перытжыка, буржыка, вынөнжык. Сө-ревналө Гөрд армия-понда колас сетны унжык-наң, пода-сојан, јаж. А фабриккезын да завод-

дезын керны унажык винтовкаез, пушкаез, патроннез, пулемјоттез і паскөм. Көрттујезлө колө быдөс етө снарјаженњосө перытжыка кыскыны фронт-вылө.

Војна-дырњи быд запас салдаттезлө сетөны госуларствосаң, но госуларствоыс мукөдпырсаас колан кадө оз вермы сїјө вајны. Гөрдармејечез етө бура вежөртөны і көр фронт-вылын мыј оз тырмы, оз норасө. Кыщөм уж сы-вылө пуктөм ужаліс јөзөн, гөрдармејеч бытсөн керас. Фронт-вылын ужалө не токо сїја, но і быдсөн Советскөј Сојузыс, көда сїз-жө төждө гөрдармејеч-понда, кокнөтө сыліс ужсө кыз вермө, медбы өтласа вынөн чоужыка вермыны лічкыны врагсө.

Кыз Гөрд арміја пондас овны щыгјөн мїжан-куза, кыз мїјө быдөс пондам керны умөла, жагөна, дыша, гөрдармејеч сек чожа вежөртас, кыз мї сылө отсаламө. Сек сїја умөла пондас верітны аслас вынө, сек Гөрд герој лоас умөл нөж касіс, умөл тышкасіс. Мїжанлө быдөннимлө етө некор оз ков вунөтны. Быд ужаліслө, кытөн-бы сїја ез ужав, колө бура төдны, кыщөм отсөг відчїсө нысаң Гөрд арміја.

Рабочөјез і крессана строітөны Советскөј Сојузсө, а Гөрд арміја кранітө ныліс мїрнөј ужсө і ачїс ужалө өтлаын, щөщ лебтө көзајство Сојузіс. Гөрд арміја, кызї ем сылөн досуг, мыјөн вермө отсалө ужаліс јөзлө.

Беднаккөзлө да гөрдармејеч семјаезлө гөрд-армејечез отсавлісө і отсалөны гөрны, көзны, су течны, керкуез лебтыны і сїз оқө. Сїз-жө нїја лөсөдөны поссез, тујез, керөны школаез, лыддїсан-керкуез, гарјөны колодечез. Сетщөм уж керөны нїја не војна кадө. Војеннөј доктур-рез і пода вескөтан доктуррез не војна кадө

сетöны öддөн ыжыт кокнöt быдкод шогötле кыз отырлö, сиз i подалö.

Ужалис jöзлö сиз-жö колö быд торөн отсавны Гөрд армиялö, медöддөн фронт гөгöрын. Фронт вылын быдöс керсö ужалис jöz синофын. Гөрд армиялö отсалом, да ешö во времжу отсалом, отсалö вермыны гөрдармејечезлö враггесö. А кытщом рабочеј да ужалис крессаңилö оз ков, мед Гөрд армия вермас врагöс.

Кыңи, мыјон ужалис отыр вермас отсавны Гөрд армиялö фронт-дырни? Уна нож. Вот висталам.

ИҢКАЕЗЛӨН КАРАВАННЕЗ (ПОДВОДАЕЗ).

Фело вөлөм Колчаковскöј фронт вылын мај төлісын 1919 воын. Öтик Гөрд армия отрядлö сетöмас приказ мунны Кама дорö. Вөлөм тулыс, роспута. Гөгөр ва, нур. Қосин зик абу. Гөрд отряд һевнаон кыссöма оғлан, а обозыс быдöс запаснас колтчөм бöраныс со (100) километр сажö. Мыј сетөн керны? Умöлис нијö кыскöмас иңка-пөлöсыс. Мужиккес быдөнныс вөлöмас војна-вылын, а иңкаез гортаныс. Нија быдöс запассö Гөрд армиялис јансötöмас öтамöд коласаныс i быдса партијаезөн пондöмас нөбötны сижö выланыс витдас километр сажö, кытөн сулалөм Гөрд отряд. Öтик партија вөлөм локтас гортас, а мөдик чожа тужö-ни петö. Етна партијаес сиз i шусисö — „иңкаезлөн караваннез“.

Сизö-жö вöли i Артемовскын, Украинаын. Феникинскöј отряддез мөдисö босны кар, а гөрддез оз сетö, тышкасисö ныкöt јона. Вајавны припассö, патроннез i снаряддез окоппезö порој зик ез туж: лыјлисö чочкоммез. Сек рабочејезлөн иңкаезныс i челафыс быдөнныс сувтисö быдса лөң-

җезөн, чеппезөн, і киіс кижө сеталисө поэңија ылыө коланторрес. Рабочөјјез, көр өддөн-ни зельт лоас гөрдезыслө, бостлисө винтовка і гөрдарме-
јеччезкөт өтлаын војужтисө чочкоммезкөт.

Подводаез.

Фронт ылын мукөдпырсас друг колө чапкы-
ны мөдиік местаө уна дас километр сажө колан
тор, шуам наң, снаряддез, патроннез, раңенөј-
јесө і с. оқө, а асланыс вөввез оз тырмө. Сек
војужтисез бостөны подводаезсө өтирліс, көднija
олөны фронт дынас.

Подвода бостан порјадок сетщөм: камаңдир
отрјадис висталө с/советө (а кыңи абу с/совет, то
кін сетөн ем: членлө, ісполнителлө) кыным под-
вода нылө колөны, көр колөны. Сы сөрти с/со-
вет сетө нарјад крессаналө.

Беднак да середнак крессана шоча мугсөны
мунөмыс, көт асланыс гортаныс уңыс сек кадө
і өддөн-уна. Кулаккез-жө быднөж пыксөны нар-
јадис. Етащөм мортгес—враггес Советскөј власт-
лө і Гөрд армиялө. Кыңи кулачоккезлө некың
пыксыны подводаис, нija то вөввезнысө вөрө
нуөтасө, то телега колосоезсө җебасө, то ешө
мыккө сетщөм умөлтөр вөчасө, мед токо кыккө
һылдөтчыны подвода сетөміс.

Сетщөм морттезлө, көднija мунөны јөз сiлі-
-ылын і керөны быд умөлсө совет властлө, не-
кыщөм лічөт сетны оз ков. Беднаккезлө да се-
реднаккезлө колө бура виқөтны, медбы подводаө
ветліс быд крессаңин, кодылөн ем вөв. Уна вө-
ла крессаңинөс колө не өтпыр мөдөтлыны под-
водаө. Некөр оз ков вунөтны сетны колан кадө
Гөрд армиялө өтсөг быднөжөн, мыјөн верман.

Мижэ естён байтамё, мыса Гёрд арміјалё пондас ковны быдторыс. А протівныкыслё-ед сіз-жэ быдторыс колё—подводаез, һаң, мукөд тор. Он-кө сет, сіја пондас тенё повзётлыны вїјёмөн, арестујтёмөн. Сек-нэ мыј керны? Сетны не нылё отсөг?

Етшөм делын сөкыт сетны советсё. Гражданскөј војна - дырні крессана чочкоммез локтөм озын һаңсё і пода сојансё быдөс зөблїсё, а подасё вашөтлїсё ылөжык вөрө. Гөрддезлө вїс-тавлїсё кытөн чочкоммез і көр нїја локтасё. Рабочөјез чочкоммез локтөм озын жугдывлїсё заводдез, машинаез, көрттујез—мед нїја ез ужалө чочкоммезлө, а мукөдпырсас бөстлїсё пїш-шаллез і војутїсё отлаын гөрддезкөт. Көр те мыјөнкө көт невнаөн отсалан враглө, төдөмөн ілі төдтөг, төд, сек те вынтөмсөтан да торкан ужсё Гёрд арміјалїс. Етө төдөмөн быд честней рабочөј да ужалїс крессанїн ССРС-ын кужас мыј керны сылө, көр враг пондас корны сыһаң отсөг. Гражданскөј војна - дырні өтік крессанїн сїбірјак Барнаулскөј ујездїс, Гулајев Пјодор, көр сіјө щөктөмас колчаковечез вїсставны туј, медбы кыщөвтны кар, керөма то мыј.

МЫ ПОНДА ГУЛАЈЕВЛО СЕТОМАС „ГОРД ЗНАМЈА“ ОРДЕН.

Август төлїсё 1919 воө, Сїбірын, Барнаулскөј і мукөд ујезддезын чочкоммез сетөмас прїказ мобїлізујтны крессанасё колчаковскөј арміјаө. Крессана мобїлізација вылө абу локтөмас, а чукөртчөмас да керөмас асколассїныс партїзанскөј отрјад муны Барнаулө вашөтны сетчїнїс Колчакөс.

Паныт партизаннезлө чочкоммез ыстөмас учө-
тік отрјад. Партизаннез нијө вијломас. Сек парти-
заннезкөт тышкасны петөм генерал Аңненков.
Сылөн армияыс вөлөм 15 сурс (15 тысяч) морта.

Аңненков локтөм сја деревнао, көдаын зі-
көң вијломас ныліс отрјадсө, і быдөс деревнасө
сотөм. Партизаннез быдөнныс пышјөмас вөрө.
Аңненков мөдөм мунны нијө кошшыны, да туюк-
кезсө абу төдөм. Бостөмас сөрас деревнасис
коллаліс, крессанін Пјодор Степановіч Гулајевөс.

Гулајев нијө дыр новјөтөм вөрөғтис, мед тужы-
сис өштөтны да мед сја кадө партизаннез јеш-
тасө зөбсисны. Сыбөрын сесса ачыс пышјөм. Сің
чочкоммез і мунөмас бөр, партизаннезтөг.

Токо таңи колө керны, кың керөм Гулајев,
быд вежөртыс рабочөјлө і крессанінлө, көр
војна кадө пондас корны ныліс отсөг протівник.
А Гөрд армиялә рабочөј да ужаліс крессана пыр
отсаласө, оз відчисө щөктөм. Гөрд армия сулалө
ужаліс јөз дор.

ЗАБОТА ВОЈУЈТИС ПОНДА.

Ужаліс-враггезкөт гөрдармејеч тышкасө кы-
щөм-бы сја ез вөв: щыг-ја, мыңөм-ја, көмтөм-
-пастөм-ја. Унаөн раңитчөм бөрын тышкасөны,
оз мунны фронт выліс. Но мијө быдөнным тө-
дам: пөт, здоровөј і шотчисөм мортлө војујтны
буржык, сја фронт вылын унажык вөчас.

Гражданскөј војна - дырні уна колантор ез
тырмы гөрдармејеччезлө, отырыс быдөс вөлі ро-
зоритөм. Сіјөн салдаттез олісө көмтөг да щыгјөн.
Өні мијө унаөн лоім богатжыкөс. Лоас-кө был
војна, государство вермас сетны гөрдармејечлө
быдөс, мыј колө. Ужаліс отірлө сің-жө оз ков

вунотны нїјö војна - дырнї, колö отсавны, мед гöрдармејеч пыр вöлі вына војутїс. Вісталам, сувтчасö гöрдармејеччез фєревнѣаö уѣны. Нылö колö шотчїсны, мїссїны, паскöм вочны. Вот сєтöн і вермасö отїр отсавны нылö, шуам: лонтыны пывсан, пєславны јöрнöс-вєшјан да намöт, с. оѣö. Гöрдармејеч мїссас-шотчїсас да ашынас сїја перытжыка оѣлаң мунас. Гöрд армїјалö-кö колö мунны öд-öн ылö, оз ков жалєјтны сєтны сылö подводаєз кыскыны мешöккєз. Сєкї гöрд-армејеч озжык мыѣ, унажык вын колö војутїны.

Фєревнѣаас, кытчö мöдö сувтны гöрд отрјад, емöс-кö шогалїссєз заразнєј шоггєзöн, колö сєк-жö єта јылїс вїставны камаңдїрлö—мед бы єз пондö шогавны гöрдармејеччєз. Быдöныс тöдö: пондас-кö шогавны кöт öтї гöрдармејеч, єта Гöрд армїјалö лок: сїја вынтöммö. А враггєслö рад. Нылö колö, мед унажык гöрдармејеччєз шогалїсö.

Уна умöлсö фронт-вылын ваяöны вїна да самогон. Морт кодувјас керас сїја, кöдö-бы нєкöр єз кер саѣувја. Гöрдармејеч кодувјас вермас вїставны гуса (тајна) војєннöј тор, вермас он-мöссыны караулын сулалїкö да лєґны враггєзöс вїґан помещєннöö. Код гöрдармејеч оз вермы бура ужавны. Зєв бур да чєстнöј гöрдармејеч вїна понїс вермас лоны ыґыт вїновнїкöн—прєступнїкöн, прєдатєлöн. Сїјöн прїфронтöвöј мєстаын отїрыслö колö бура нöжґавны быд морт сајын, мед-бы нєкїн фронт бердын єз вузав вїна да єз кер аскур. Вїна вузалїссєсö да аскур вöчїссєсö колö сєтыс вашöтны. А кыѣ нїја асныс нєм оз вермö керны вїнакерїсыскöт да вузасїс-сєзкöт, сєк колö вїставны єта-јылїс матїс војєннöј комїссарлö. Єтаѣ токо мїјö вермам вїґны

гöрдармејечöс јусöмис да умöл делöыс. Винаыс-кö оз ло, отырыслö бур лоö. Кöр вина абу, врагез озжык тöдö мыј керсö мјанын: код морт висталис нылö оз ло.

Öд-öн бура отсавны колö шогалис да ра-
нöнöј гöрдармејечезлö. Нија ез аспондасиныс
мунны война-вылö, а быдöнным-понда. Кыз
мијö буржыка пондам шогалиссезсö дöзирajtны,
нија чожажык вескаласö и чожажык вермасö мун-
ны бöр война-вылö, а война-вылын быд морт дона.

Гражданскöј война-дырнi керлисö шогалис да ра-
нöнöј гöрдармејечлö „отсалан нефелез“. Фе-
ревнаезöт и каррезöт шогалис да ранöнöј гöрдар-
мејечезлö октывлисö ви, колттез, пиз, табак, кан-
петтез, нигаез, газеттез. Гöрдармејечезлö донаöс
вöли гöстинечез, а ешö донажык нијö рафejтöм.

Уна гöрдармејечез гражданскöј война-дырнi
колтчисö ловжөн отырыс-сајсан. Мукöдкадö вид-
чистöг феревнасö бостасö чочкаммез, быдöнныс
гöрддез пышјыны оз и вермö. Уна колтчылисö
гöрддез-сöрис раненöј гöрдармејечез, кöднија
отырыс зebлисö горт гөгöраныс да лечитлисö нија.
А кöр позö вöли, отсалисö нылö мунны гöрддез
дынö. Мортыс сija, кöда зebö гöрдармејечöс, тöдö,
кыз адзасö чочкоммез зeböмсö, сы-понда сijö
јурöтвiс оз малалö, да и зebсiсыслö сурае ешö
буражык. Етатшöм зebис морт не токо зebсiслö
бурсö керас, а быдöн государствöйслö. Сиз-жö
колö керны и озлаң локтан война-дырнi.

ВРЕДИТЕЛЬЛЕЗ - ЖЫЛС.

Фронт гөгöрын уна емöс сетшöм отир, кöд-
нија тöдöмис керöны умöлсö Гöрд армijалö. Бос-
там кöт богаттосö, кöднымис жендöтисö кижзны-

сö—нылөн-ed лөгныс öд-дөн петö совет власт-
-вылö. Мукöдыс бöра асланыс вежöрттöм-куча
сöм-вылö вузаласö öтласа ужсö рабочöйезлис да
крессаналис. Емöс i сетщöм морттез, көднiя про-
тивникыс натодил ыстö, мед нија быдöс тöдисö мыј
керсö, мыј мөдöны керны, ыжыт-ја вын Гөрд арми-
јалөн, а сыбöрын ета-јылис висталисö-бы враггезлö.

Војна-дырнi емöс уна шпiоннез. Сија быдöс
кывзö, ножжалö, јуалö, быдöс тöдö—кытөн кы-
щöм отрјаддез сулалöны, унаја отырыс, кытчö
мөдöны мунны, кыным пулемјот, пушка. Шпiон-
лөн тöдвылас öтик: кыз-бы пырны штабö, медбы
гусавны секретнöј гiжötтез. Мыј удајтчас тöдны,
сiјö быдöс висталö противниклö.

Емöс i сетщöм умөл уж керис морттез, көдна
жугдöны көрттујез, разöны поссез, сотöны
војеннöј iмушчество виқан амбаррез, орлалöны
телефоннöј да телеграфнöј проволокаез i сакö-
нож падмөтöны уж Гөрд армијалис. Мукöдыс етö
нем оз жугдö не мыј, а лөгötö отырсö Гөрд ар-
мијакöt. Ачыс, висталам, көр мыј öзтас, а виста-
лас Гөрд армија-вылö. Нето лезас небылис баснi
отырыс коласö. Ета баснi паскалас, локтас гөрд-
армејеччез-дынöз, а мукöдыт i был веритас да
пондас керны сiз, кыз кылис.

Öктöны i отрјаддез, кыз партизаннез, токо
отсавны не гөрddeзлö, а буржујезлö. Етатщöм
шайкаö вежöртис морт некөр оз мун. Шайка
токо сiјö i дöзöритö, кыз-бы ускötчыны öтика
гөрдармејеч-вылö, советскöј рабочник-вылö, ужа-
лис отыр-вылö, грабитны нија, шыбитны појезд
улö, ректыны војөннöј обоззес да с. озö. Етат-
щöм ужсаң Гөрд армија уна терпитö.

Враггесö, көднiја муноны советскöј государ-
ство-вылö, Гөрд армија некөр оз дорји i суди-

тöны нiјö öддөн чорыта. Локтас Гёрд армија дөревнаö и оз төд кин сылөн јорт, кин враг. Сетөн аслыс отырыслö колö отсавны Гёрд армијалö. Колö вiставны комиссарлö, кин мунö советскöј власт-дор и кин сылö паныт. Сетiс морт быд суседöс төдö мыј сiја керö, а можот ешö емöс и јöз морттез дөревнаас. Јöз морт-јылис колö сек-жö вiставны комиссарлö либо камандiрлö. Нөкөр оз ков повны враггез грöйтчöмiс. Советскöј власт и Гёрд армија нөкөр оз пондö сетны öбiдiтны сетшöм мортöс, кöда отсалö мијанлö.

Быднöж колö отсавны Гёрд армијалö не токо баснiөн, но и ужөн. Војна-вылын быдлаö колöны отыр. Кыз гёрдармејеччез асныс пондасö караулiтны быд пос, быд телефоннöј столб, сек нија и матö оз тырмö. Гёрдармејеч öтик кадö оз вермы нöбöтны дас уж. Сетөн аслыс народыслö колö караулiтны быд торсö горт гөгөрöттiс.

Сiз-жö отирлö колö отсавны војутны бандiттезкöt да контрреволюционеррезкöt, кöд нија олöны дөревнаез-гөгөр и петкötöны отырылис быд донсö. Гёрд армија быдлаö оз јешты. Сек местаiс власт мобiлизуйтö аснысö отирсö, сетасö нылö виңтовкаез медбы нија öтлаын гёрдармејеччезкöt бандiттезсö куталисö. Нөкинлö оз ков пыксыны етатшöм ужiс, а быдөнныслö јонжыка кутчiсны да чожажык вермыны врагсö.

ОТСАВ ГÖРД АРМИЈАЛÖ.

Быд армијалөн емöс асланыс наң складдез, пöжасаниннез, пода јаж-вылö. Фронт-вылын војуттиссез быдöс коланторсö сетыс бостöны.

Кытiс Гёрд армија бостö запассö? Вiсталам, дөревнаас, кытөн сулалö част, сетчин олис отир-

лөн ем лішнөј һаң, картошка, пода. Чагт колан-торсө нїјалїс і һөбө правїтелствоон лөсөтөм донөн. Сїја бур отїрыслө—оз ков ылө нуны вузавны, бур і чагтыслө—оз ков прїпасла ветлыны ылө.

Арнас, көр крессанїныс быдөс ыб-выліс чу-көртас, мунда колө во-кежө—колас, а өсталнөјсө вузалө (һаң, картовка і лішнөј пода). Медбы мужїклө һе һөбөтны етө быдөс ылөжык, сылө і колө сетөн-жө вузавны воїнскөј отрjаддєзлө. Ачыт те вөвтө он вашөтлы і Гөрд арміја оз понды кошjыны сојанторсө мөді местаєзїс.

Кулаккєз да спекуланттез керөны сїз: „Ог-пө ешө ме өні вузав һаңсө, відчїса, көр доныс лыбас сы-вылө. Сөревенскөј богаттө арсаң һаң һекөр оз вузалө, а көр локтас тулыс, нїја сек пондөны сетавны һаңтөм отїрыслө куjїмїсөн донажыкөн. Сетөн аслыныс народыслө колө щөктыны һаң ценасө чїнтыны да вузавны һаңсө көр колө. Беһнак да середһнак вузалө госу-дарстволы ассїс лішнеј һаң, сы место бөстө кооперацїяыс карса төвар донтөма. Төдө, һаң-төг, шыгjөн һекїн ужавны оз вермы. Сїз-жө і гөрдармејеч—сојтөг оз вермы велөтчыны војен-нөј делөө.

Војна - дырнї мукөдпырсас олө сещөм кад, көр гөрдармејечечєз зїк шыгөс, сылөн сојаныс абу. Сек медбөрjа кусөктө колө торjавны да сетны гөрд салдатлө. Чагтын һе пыр овлө сөм. Көр чагт һөбас прїпас, а сөм мынтыны абу, сек нїја сетөны прїпас вузалыслө гїжөд. Ета гїжөтөн мун матын полевөј казначејствоө, сетчїн гїжөт-сөртї вежтас сөм.

Медоzza jорт і медбур отсалїс Гөрд армі-жалөн—ужалїс jөз, сөревһнаын беһнаккєз да серед-

наккес. Нија отсаласө Гөрд армиялә быд торөн, мыј нылөн ем, висталасө сетщөм морттезнысө, көднија зөбөны һаң, пода-сожан і мукөд тор да вузалөны сiјө кујимисөн донажыкөн. Оғирыслө колө быдөнныслө кутчисны ета уж-бердө і керны сiң, медбы сетщөм спекуланттез ез вөлө. Керны колө сiң, медбы протівныккө некыщөм отсөг ез ло, һем нылө ез сетө. Төдө, нылы отсалөм, продуктајас вузалөм, јонмөтө нијаос, а мијан Сојузлө да Гөрд армиялә ыжыт вред.

Гражданскөј война-дырһи салдаттез мөдик государствоезис, көдна отсалисө војуитны чочком-мезлө кытi мунисө, быдөс өғирсө куштисө.

Некөр оз ков сетны, медбы тенө розоритисө һепријателскеј салдаттез. Кың төдат ти нылис локтөм-жылис тiјанлаң, мыј тiјан ем, колө быдөс зөбны, медбы нија ез адзө. Көдө добросө нија мырдафасө, сiјө колө мырсыны щыкөтны, медбы враг пөльзуйтчыны ез вермы. Етатщөм фело вермас керны быд морт. Гражданскеј война-дырһи етатщөм ужөн уна отсөг сетисө Гөрд армиялә. Көр рабочөјјезлө щөктасө вөли керны снарјаддез, нија снарјад пыщкас пороктујө пуктасө песөк. Сiң-жө бостасө көрттуј і оз лезө сет ветлыны чочком-мезлө. Быдһож падрөтисө нијө өғирыс.

Өддөн щөка фронт вылас колө өғирлө сетны отсөг Гөрд армиялә морт вынөн. Протівныккес пышјиканыс быдөс тујјез, поссез разөны, жугдөны. Сетөн народыслө колө отсавны да бөр лөсөтны нијө, медбы чожажык Гөрд армия вермис вөтчыны врагыс-сөрө да зiкөң нијө личкыны, мед враггес оз уфитө соттыны вын. Көр Гөрд салдаттез асныс оз јештө гарјыны окопез, провкаис һужөтны сiјөж-падрөтан, сек нылө бөра колө сетны отсөг. Кыным унажык пондам

отсавны Гөрд армиялә, сыным чоужыка вермам
личкыны противникс.

Етө ужсө некөр оз ков мангчөмөн керны.
Кыз мијө жагона і умөла пондам ужавны, сек
пондам падмөтны токо гөрд салдаттесө. Нија
дыржык оз вермө врагсө, көда падмөтө мијанлис
уж. Көр јонжыка кутчисам отсавны Гөрд армиялә
быднөжөн, сек вынажык сја лос і чожажык
вермас буржуж стабунсө.

РОЗВЕДКА.

Быд боевөј часлөн ем аслас розведка. Ета
сетщөм морттес, көднја төдөны, кытөн мыј
керсө противникылөн, кытөн сја сулалө, уна-ја
выныс, кытчө мунө і мыј мөдө керны. Розведка
— пел і сін командирлөн. Сјөн сја кылө і адқө
мыј керсө і мыј колө керны аслыс. Розведкатөт
час бытсөн вермас сурны пленө.

Ета делөын сетис отырыс уна вермас вајны
полза Гөрд армиялә. Нија төдөны быдөс подөна
тујоккессө, а разведчиккес етө местасө оз төдө.
Мукөдпырсас сетис олис вөрөт тујөт ветлө
деревнаө, кытөн сулалөны противниккес, төдны
противник - жылис. Сетисаң гөрддезлө вајө уна бур
јуөр. Сетщөм делө вөлі нејабр төлисын 1919 воын.
Өтік гөрд баталлон пырөм Колчак војско коласө,
мышканыс. Сетчө локтөм крессаңин мөдик селоис
і висталөм командирлө, медбы гөрддез лөсөтчисө
пантавын чочкоммесөс. Тјан - вылө - пө мөдө
локны Красилников аслас отрядөн. Красилниковс
бура төдөмас крессаныс, өддөн уна сја вјлөм
отирсө. Гөрд командир быдөс ассис салдаттесө
сувтөтөм сја туј-куза, көдалөт мөдөм локны
Красилников аслас отрядөн. Сја ез і думажт, мед

сетөн вермісö нїжö відчісны гөрpddez. А гөрpddez öтик отрjадөн 50 морг ныліс бостомас пленö і мырpdдöмас уна вїнтовкаез, патроннез, гранатаез да öтик пулемjот. Көбы крессанїныс ез вїстав гөрpd командрїрлö чочкоммез-жыліс, сек-бы крессаналö жона сурїс Красїльнїковсаң, да і гөрpddezсö бы бостїсö пленö.

Уна вöлісö сетщöм фелоез војна-дырнї, көр крессана быднöжөн отсавлісö гөрpddezлö војутны чочкоммезкöt.

Овлїс уна і сїқ: посадö локтасö чочкоммез, пырасö уңны. Көңаїн нїжö прїмїтас оз лыст öткажїтныс-да, а ојнас гусөн öтикöс семјасїс ыстас јуөрөн гөрpddez-дынö.

Гөрpddez ојнас посадсö кыщöвтасö і уңансїныс-жö быдөннысö чочкоммезсö куталасö. Етатщöм јуөртїсөн вермас овны і зонкаок 12—13 васа, і нїја Гөрpd армїјалö ыжыт бур вöчасö.

Мїжö бајїтам, Гөрpd армїјалөн ем-пö разведка, а прöтивнїкыслөн раң абу? Ем разведка і сылөн. Медбы не керны умöль Гөрpd армїјалö, прöтивнїк разведкакöt колö јещажык бајїтны, вїставны—ме-пö нем ог төд. А лоö-кө мыјкө вöчны, буржык керны, кыңї керїс Гулајов.

ПРОТІВНІК САЛДАТТЕЗ - ЖЫЛІС.

Мїјан враггез, көднїја лөсөтöны војна—ета мїровöј буржуаңїја. Нылөн öддөн ыжытöс армїјаез. Кїн-жö ны армїјаын? да нїја-жö — рабочöјјез і крессана. Тїјан наттö быдөннытлөн лоїс сетщöм дүма: мылаїнö рабочöјјез і крессана, а локтöны војнаөн Советскöј Сојуз-вылö?

Сетөн нїја абу вїноватöс. Мөдїк государствоезас власт-дынас сулалöны богағто. Быдöс сет-

чин ны кійын. Вот нїа і вашотоны ужаліс отірсө
војна-вылө, а ңе ас волаіс нїа мунө.

Ешө буржуаҗїа кїын ем ыжыт вын. Ны ув-
тын учітеллез, попpez, гїжіссез, учонөјез, көднїа
сіҗ-жө быдњож бөбөтлөны ужаліс јөзсө. Нїа
отірыслө сіҗ бајітөны: буржужезсө - пө власт-
-дорас јен пуксөтіс; нїа-пө тїан понда төждөны;
міјө-бы-пө ог војутө, да војутөны коммунистес,
көднїа асланыс Гөрд арміаөн быдөс отірсө мө-
дөны ас-увтаныс керны.

А мөдік государствоезас рабочөјјез і кресса-
на коласас емөс ешө сетщөмс-жө пемытөс,
ңеграмотнөјөс, кыҗ і мїан. Сїјөн нїа ешө і ве-
рітөны озыр отірлө (богат отірлө) да мунөны
војна-вылө. Но лоас сетщөм кад, көр нїа вежөр-
тасө бөбөтчөмсө. Сек нїа өткажїтчасө мунны
војнаөн мїан-вылө, а вїтовкаезсө бергөтасө
асланыс буржуаҗїа-вылө, паныт мїан өтласа
классовөј враг-вылө.

Уна-нї вөвлі сіҗ: буржуазнөј государствоез
ыстасө ассиныс салдатез војутны мїанкөт, а
нїа пондасө вїлыны буржужезсө.

1919 воын французез локтісө Одесса карө
морскөј флотөн да војскоөн отасны җеңкїнлө,
көда муніс гөрддез-вылө војнаөн. Мїан комму-
ниссез гусөн пондісө бајітны французскөј матрос-
сезлө да салдаттезлө сы-јыліс, мыјлө нїјө корісө
Одессаө, кїнкөт нылө щөктөны војутны. Сек
бөрын, көр французкөј команҗїррез пондісө щөк-
тыны французезөс војутны гөрддезкөт, салдат-
тез өткажїтчїсө, езө пондө мунны, а матросез
лебтісө востањо. Јураліс ета востањоын вөлі Мар-
тї јорт, көдїа ңімөн мїан өн шусөны уна завод-
дез. Французкөј правїтелство ассїс салдаттезсө
чожа індїс бөр, медбы н ја ез керсө гөрддезлан.

Уна отір гражданскөй война-дырны војујтисө чочкоммезкөт: Колчаккөт, Фенікінкөт, Врангелкөт, Махнокөт і мөдіккезкөт. Чочкоммез мукөд отірсө бостисө сілој (мобілізујтисө), а мукөдыс і асныс мунисө чочкоммезлө отсавны, асланыс вежөрттөм-куча. Отірыс сек ез вежөртө кінлө служітисө чочкоммез і гөрддез. А көр нылө висталісө, чочкоммез-пө дорјоны капиталісттезөс да помешчіккезөс, а токо Гөрд арміја сулалө ужаліс отір - дор, сек ніја пондісө керсыны гөрддезлаң. Гөрддез пондісө вынсапны, а чочкоммезлөн отірыс чінны. Етіја јона отсаліс вермыны ніјө гөрддезлө.

Міјө шуам, міјан Сојузын і мөдік государствоезын рабочөй і крессаңін кык вон і тышкасны нылө отамөдкөт ңемпонда. Ніја оз төдө, мыј Гөрд арміја тышкасө мед-бы буржујезөс бырөтны, мед-бы му пастаіс ужаліссезөс мездыны. Кыз-жө виставны ета-јыліс салдаттез ө јөз арміјаіс? Ета понда емөс лістовкаез, возваңноез, учөтік кыгаез да плакаттез. Војна-вылын енө гіжөттесө гусөн сеталөны салдаттезлө. А сетөн гіжөтас гіжөм, медбы салдаттез вујисө гөрддезлаң і отлаын Гөрд арміјакөт мунисө војнаөн буржујез-вылө.

Гіжөт роңнітөмыс салдаттез коласөт өддөн ыжыт уж. Естөн отірыс унаөн вермасө отсавны Гөрд арміјалө. Етатщөм гіжөттесө (листовки) тујө бостны комиссарсаң. Горт феревңаын морт быд суседөс төдө, а сіјөн сылө бура тујө роңнітны лістовкаезсө көні уңлөны-олөны салдаттез. Лістовкаез поңө лакны заплөддез-вылө да колодечез-дынө, кытөн салдаттез јукталөны вөввез. Колө лакны сетщөм местаезө, кытчө салдаттез павклөны отнаныс, апічеррезтөг. Кызі аңас гі-

жөттөзсө апичөр, сija сек оз нija сет лыддыны салдаттезлө. Сылө мортыслө, көдә паскөтө гижөттессө, колө бура сајласны, медбы не шедны враглө.

Кызі гөрpdдезыслө пондас ковны мунны сес мөді местаезө, сек комиссарліс колө корны запас гижөттез. Көр локтасө чочкоммез, сек гижөттессө колө гусөн сетавны салдаттзлө. Нөкинлөн етатщөм уж оз чулав вес. Гижөттез лыддым-бөрын салдаттез төдасө правда буржујез-јыліс, советскеј власт-јыліс, Гөрд арміја-јыліс. Нija пондасө думажтны ета-јыліс. Сек нija оз мунө тышкасны Гөрд арміјакөт, уна салдат вужасө мјанлаң, унаөн пышјасө арміјаые. Сijө вынтөм-мөтө протівникөс, а Гөрд арміјалө отсалө кок-няжык вермыны нija.

Крессанін ешө уна вермас керны аслас басынөн. Кызі тенат керкуө сувтасө салдаттез, теныт оңжык колө төдны киннез нija сетщөмөс: рабочеј-ја, крессанін-ја, батрак-ја. Ныкөт бура верман сорнитны, нija ас јөз. Кулак пі-кө, либө купеч пі-кө, сыкөт уна ен бајит. Ужаліс салдаттезлө вистав кың олөны да ужалөны мјан рабочөјез і крессана, кызі нija государствоөн правитөны. Сің бајит, мед салдат вежөртас нылө али мјан ужалыслө буражык овсө. Мыј төдан партија-јыліс, щөщ вистав. Тенат бајитөм бөрсан пондас салдат думажтны мыј понда инө сija тышкасө. Качалас сек сija да оз понды мунны мјанлө паныт.

Кызі теныт фронт вылын пантасас аслат сорня (шуам комилө—коми) морт, те сыліс јуас кызі сija олө, ачит сылө вистав—кызі те олан, мыј вөчис ССРС-ын советскеј власт националносезыслө. Сija сек вежөртас, мыј өтік государство сетщөмыс абу, кыщөм советскөј государство, кытөн быдөс отырыс өткоф, Буржуазнөј государ-

ствоэзас националноссезыслö ödдөн сөкыт ола-
ныс. Богагтоыс нїя личкөны, пöдтöны.

Раңонöј салдаттезлö, кінлөн-бы нїа ез вөлö,
кың сїя колöмас асланыс јорттез, колö сетны
отсöг, а сыбöрын сїя индыны медматіс гөр-
армејскöј отрјадö. Гурас-кө пленö салдат, оз ков
сїя лөгөн пантавыны, сїа поді сетщöм-жö ужа-
ліс, кың і те. Салдатыс ед абу вїноват, сїя не ас
волаіс војутö. Міжанлö ны салдаттезлö не токо
кывнаным, но і уңнаным колö мытчавны, мы
мїя асланым врагезөн нїя огö лыддö.

Раңонöј-лі, пленнöј-лі ыстас гортас пісмо. Сїа
сетчö гїжас кың сїя татөн, СССР ас, вїзöны. Сыс
мїжанлö уна бур лоö. Сетчїн-ед буржуачїяыс
салдаттезлö сїя бајтö: Гөрд арміја-пö да СССР-ын
оліс отір пленнöјезсö і раңонöјезсö вїзö по-
датујö. Салдаттес верітöны нылö, полöны керсы-
ны мїжанлаң, сурны пленö. Пленнöјезлөн гїжöt-
тез отсаласö вежöртны буржујезліс бöбötчöм-
-јыліс. А салдаттез нылөн унажык пондасö индöt-
чыны мїжанлаң ас волаіс. Врагез вынтöмсаласö.

Но тöд, быдöнлö мїжанлаң локтіслö оз ноң
верітны. Не быддöнныс нїа сы-понда локтöны,
медбы не војутны мїжанкöt. Мукöдсö бур-
жуачїяыс натöфїл ыстö шпїонїтны. Не быд морт
вермас тöдны шпїон сїа, алї не. Сїжөн быд морт-
сö, кöда ассö пондас шуны перебежчїкөн, колö
ыстыны медматын гөрд отрјадö. Етаң лоас і
сылö і мїжанлö буржык. Сїя сетчїн чожа тöдасö
јорт сїа, алї враг мїжанлö.

ГÖРд ПАРТІЗАННЕЗ.

Мыј керісö гөрд партїзаннез граждaнскöј
војна-дырнї.

Быдөнныс ніја пондөтлісö учөтіксаң. Партизаннез коласын вөлісö коммуңиссез і служашчејез, көдніја езö вермө пышјыны гөрpddezкөт, рабочөј, көда пышјіс пукалансаң, пленнөј гөрд-армејеч і крессанін, көдіја ез мун војутны чочком арміјаö. Эта отіріс быдөнныс вөлісö лөгөс чочкоммез-вылө і ны правітелство-вылө.

Учөтік партизан отрјадdez өтлааслісö мукөд партизан отрјадdezкөт, лөсөтлісö ыжыт отрјадdez. Быдñoж ніја заптылісö патроннез да пішшаллез тышкасны чочкоммезкөт. Көр немеччес вөлісö Украинаын, сек міјан коммуңиссес Кіјевын нөбісö партизаннезлө немеч салдаттезліс патроннез, вінтовкаез і пулемјоттез. Сібырын партизаннез граждaнскөј војна-дырні мунлісö тышкасны чочкоммезкөт вөралан пішшалезөн, а мукөдыслөн і ніја ез вөлө, војуттісö черөн, косаөн. Уна партизанскөј отрјадdez асныс аспондасіныс керісö патроннез важ патроннезіс, кістлісö і пулаез. Ыжыт лыјсан-торрезсö — пулемјоттез, бур пішшаллез, отрјадdez мырd-давлісö чочкоммезліс војуттөннас.

Партизаннез војутны пондөтчывлісö невнаөн: кутасö кыщөмкө стражнікөс, лібө урјаднікөс, лібө учөтік чочкоммез отрјад. Көр партизан отрјад ыжыт лоас, пішшаллез sodасö, сек партизаннес смелжыка тышкасöны, оз-ні өтік мортөн кутавны, а унажыкөн. Граждaнскөј војна-дырні партизаннез быдñoж маңітісö чочкоммезөс, вaшөтлісö ніјө дөревнаезіс і каррезіс. Мырd-давлісö ныліс обозез, медбы чочкоммезөс колны сојантөг і лыјсантөг. Партизаннез ез лөзлө чочкоммезлө чукөртны дөревнаіс налогтез, торкісны керны пөс і шөдтыны ізшом көрттујјез да завод-дез-понда, торкісны нуны војска фронтјас вылө.

Партизаннез сетис оланыны төдөны быдос подона вөр туюккес. Нија ена туюккеслөт петаласо чочкоммез - вылө, керасо ассыныс ужсо да бөр пышшасо вөрө. Сыборсаң модөрөт локтасны, кинсаң чочкоммез нија оз и видчысө.

Партизаннезсө кутавны чочкоммезлө лоом ыставлыны ыжыт отряддез. Барнаулкеј уездын партизаннез отрядын вөлөмас токо нолсо (400) морт да 25 винтовка, а ныкөт тышкасны ыстөмас генерал Аньенковос, пулемјоттезөн, конницаөн. Аньенков отрядын вөлөм сурс витео (1500) кыным салдат.

Крымын генерал Врангел тышкасис партизаннескөт. Партизаннез вөлісө токо со-мөд, а Врангел паныт нылө иңдис кык дивизја. Сібырын Ачинскеј да Минусинскеј рајонын партизаннескөт тышкасны Колчак ыстөма 100 сурс салдатос. Сен медыжыттезыс партизан отрядас вөлөмас Шетинин да Кравченко. Ноко өні асныт думажтө —кокнит-ја војутны, көр быдлаын пондас ковны тышкасны уна отір, быдлаө колө иңдыны уна вын? Мөдөрө, кушөм кокні лоө Гөрд армиялә, көр протівниклөн выныс разалө, уналаын сылө лоө тышкасны.

Гражданскеј војна-дырні чочкоммез пышјигөн гөрд партизаннез бослісө чочкоммезліс быдса обозез сојанөн, пішшаллезөн, лысанторрезөн. Чочкоммез коллісө пріпасезтөг, а пріпасезтөг салдаттез выліс тышкасны мунны езө вермө.

Бур ужыс гөрд партизаннезлөн чожа паскаліс деревнаезөт і городдезөт. Партизаннез - дынө локтисө уна отір, көднылө оз ков вөлі чочкоммезлөн власе. Партизаннез вынсалисө, бытса городдезын лебтислісө восстаньеоз. Рабочөјез да партизаннез пондисө ужавны отлаын. Гөрдармејеч-

чез партизаннезкөт ужалисö өтик план-сөрти. Уна гөрд партизаннез ас волаис мунисö Гөрд армияö, вынсөтисö сижö.

Медумөл партизаннезлө, көр ныкөт өтлаасасö турмаис пышжом гусасис морттез да жулыккез. Етатжом отырыслөн токо сija и төдланыс, кытис бы мыj гусавны да кинлө умөлсö керны. Кыз нija пондасö гусасны, сек отрjадсö оз пондö радеjтны отырыс, сек крессана немөн оз пондö сижö лебтыны. Етатжом отирөс некөр оз ков примитны партизан отрjадö. Нija зугасö быд уж партизанскöj отрjадлис. Сиз-жö колö берегитчыны сетжом мортис, кöда оз верит аслас вынö. Сija сиз-жö вермас зугны ужсö. Сетжомыс ачыс пышжö да и мөдикöс сөрас кыскö.

Вojна-дырнi овлöны неyдачajas. Но сыыс оз ков повны, колö надеjтчыны аслат вын вылö. Быд партизанлö и гөрдармеjечлö колö төдны мыj-понда и кин-понда сija тышкасö. Көр ми пондам төдны кин мiжан враг, сек токо сижö вермам. Журалисөт отрjадас колö пуктыны сетжом мортöс, медбы сөлöмыс и кiйис сымөн вöли көрткөд чорыт. А сетжом чорыт надеjнöj морттез токо пöрис комуниссез да революционерез.

ЕН РОВНАJT УМӨЛЛЕЗ-СӨРТI.

Вojна кадö крессана и рабочöjез коласын аздасасö умөл морттез, лок кериссез. Нija пондасö нуотны сетжом виз, көдија стыдитас ним робочö-крессанскöj Гөрд армиялис. Лоасö можот дефертиррез и предателлез, көднija асиныс jортнысö пондасö вöтны. Можот и пондасö өбидитны отирсö, босны нылис сакöj тор; умөла вөдитчыны вöввезкөт, пишшамлезөн и воjеннöj имушествоөн.

Азгасә і сетшәмәс, көднја пондасә гусән
вузавны сакөј војженнөј тор.

Еташәм мортгезсә быдөнныс — і војженнөј три-
бунал, і команџиррез, чорыта судитоны. Коман-
џиррез-ед оз вермө быдәс азгыны. Сетән аслы-
ныс отырыслө колө отсавны команџиррезлө. Кыз
казалан лок вөчөм красноармејеч сөрын, сек-жө
колө виставны сы-јыліс команџирлө, медбы сет-
шөмсө оз віқө Гөрд арміјаын, көдіја токо сты-
дітө сіјө. Некешөм дефертірөс оз ков зөбны,
оз ков һөбны салдаттесаһ војженнөј імушество.

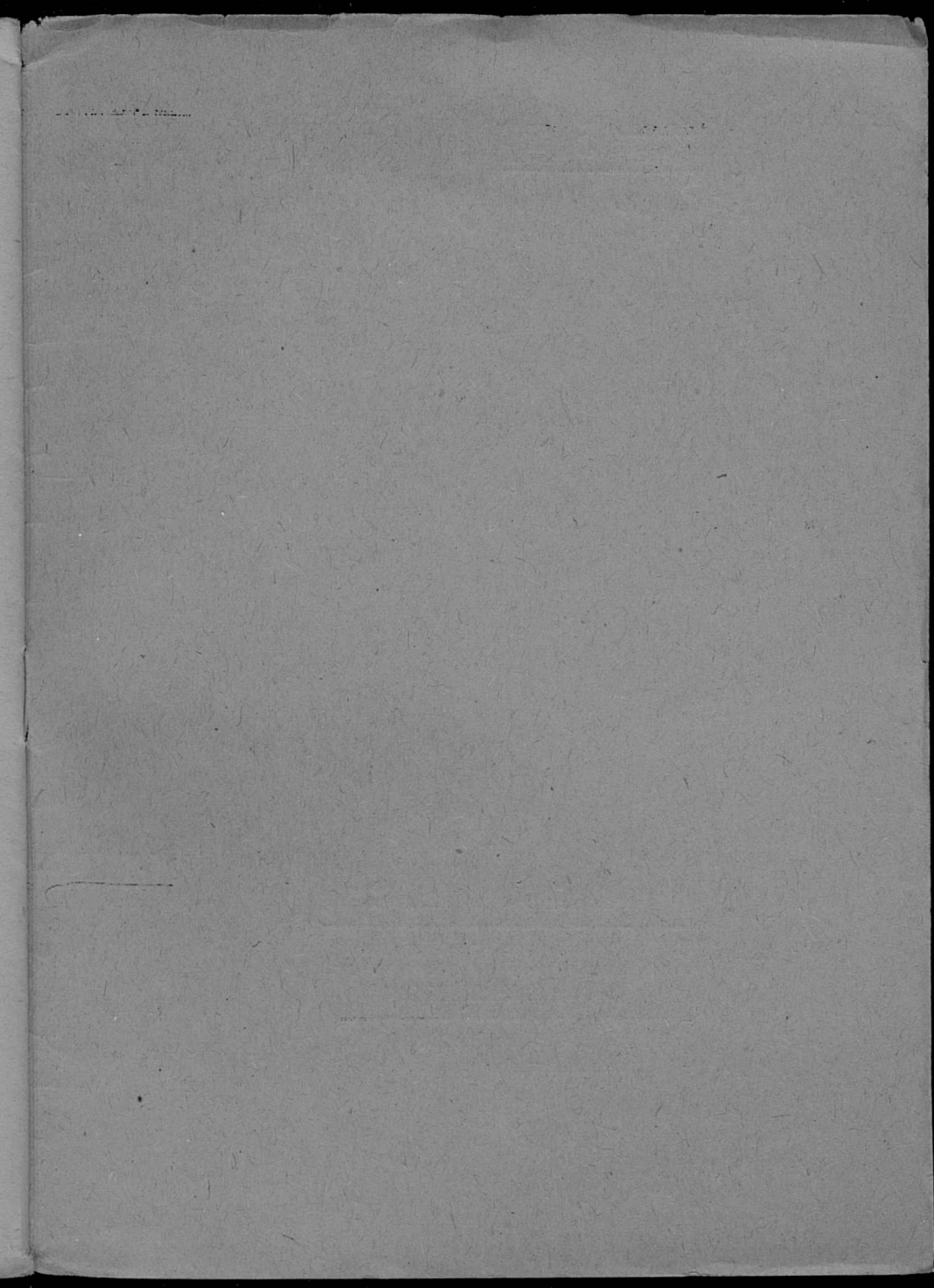
Некөр оз ков умөл салдаттез-сөрті ров-
һајтны быдөннысө Гөрд арміјаіс. Колө пыр төд-
ны кытіс аркмис Гөрд арміја, мыј понда і кін
понда сіја пессө. Гөрд арміја керө міјанлө бур
олан, а ето олансө керны өд-дөн сөкыт. Міјан
емөс ешө уна враггез, і вына враггез. Ныкөт
міјан Гөрд арміјалө колас пуктыны ешө уна вын,
көр сіја пондас тышкасны буржуаџіјакөт мөдік
странаезіс совет власт і коммунизм-понда. Сек
міјанлө быдөннымлө колө бура отсавны Гөрд
арміјалө. Чукөрөн, өтласа вынөн токо міјө вер-
мам лічкыны і вермыны врагсө.

Инв. № 4644.

КЫТЩОМ КЫГАЕЗ ЕМӨГ КОМИ-ПЕРМЯК КЫВ-ВЫЛЫН

	доныс
Мыј мијан гөгөр, 1 ч.	40 коп.
” ” ” 2 ”	50 ”
Рајын	50 ”
Мијан му јывіс	90 ”
Бобол	15 ”
Выјсеіссез	15 ”
Кујимвежаһн беднејсаван, унавежаһн бо- гатсаван	12 ”
Кыз годнас босны кык урожај	20 ”
Клевер і тімофејевка	30 ”
Кін виноват	
Крестөм	
Гөрд дөрапас	15 ”
Пионер	10 ”
Вил туйөт	35 ”
Большевиклөн зон	
Сөд тус	8 ”
Колө-ја јен отсөг му гөріслө	8 ”
Пісті	5 ”
Картовкі да корнеплоды	10 ”
Весалөм қөзісөн лебтам урожај	7 ”
Медоҗза петассез	20 ”
Маска	18 ”

доныс 5 ур
Цена 5 коп.

3098

Коми-П

2-1017

На пермяцком нар. яз. коми

С. СТЕРЛИН. Чем население помо-
жет Красной армии во время войны.

Перевод Т. ЛИХАЧЕВОЙ

ЦЕНТРИЗДАТ НАРОДОВ СССР

Москва, центр, Никольская, 10.

